

سنجش پایداری گردشگری از نگاه جامعه محلی؛ مطالعه موردی

شهر نیاسر

دریافت مقاله: ۹۰/۷/۱۶ پذیرش نهایی: ۹۱/۴/۲۰

صفحات: ۳۱-۵۵

مهرداد کرمی: دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی توسعه منطقه ای دانشگاه علامه طباطبائی

Email: karami2888@yahoo.com

چکیده

امروزه گردشگری به یکی از مهمترین منابع اشتغال در جوامع تبدیل شده است. این صنعت باعث ایجاد و رونق سرمایه‌گذاری‌های کلان در آن دسته از زیرساخت‌هایی شده است که شرایط زندگی افراد محلی را بهبود و ارتقاء می‌بخشند. از طرفی، جوامع پیچیدگی خاص خود را دارند و به‌عنوان منابع مهمی برای گردشگری محسوب می‌شوند. با توجه به سمت و سوهایی که در زمینه پایداری بوجود آمده، مشارکت جوامع محلی تحت لوای گردشگری اجتماع محور یکی از محوریت‌های بسیار مهم برنامه‌های گردشگری می‌باشد. چرا که، جوامع تنها تأثیر پذیر گردشگری نیستند بلکه آنها در مقابل آن واکنش نشان می‌دهند و از فرصت‌هایی که بوجود می‌آورد بهره می‌برند. بر همین اساس هدف این مقاله سنجش پایداری گردشگری از دیدگاه ساکنین جامعه محلی شهر نیاسر می‌باشد. فرضیه اصلی تحقیق بر این اساس است که منافع ساکنین محلی شهر نیاسر در روند اجرای گردشگری پایدار لحاظ شده است. روش پژوهش این مطالعه پیمایشی (مصاحبه‌های عمقی و تکمیل پرسشنامه) و از نوع کاربردی است. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست آمده از نمونه‌ها، از روش‌های آمار توصیفی و روش‌های آمار استنباطی استفاده شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از این است که منافع جامعه میزبان در روند اجرای توسعه گردشگری پایدار شهر نیاسر لحاظ نشده و تا کنون این صنعت منافع پایداری از توسعه گردشگری برای ساکنین محلی به‌ارمغان نداشته است.

کلید واژگان: توسعه پایدار، گردشگری پایدار، گردشگری اجتماع محور، شهر نیاسر.

مقدمه

گردشگری از عمده ترین نیروهای شکل دهنده به جهان امروز و دارای مزایای اقتصادی حیرت آوری برای جوامع است و در تعاملات بین سطوح محلی و جهانی نقش حائز اهمیتی دارد (Tucker, 2003: 1). همچنین به عنوان نیروی پویایی در همگن ساختن جوامع و کالایی کردن فرهنگ‌های سراسر جهان به شمار می‌رود. از نظر اقتصادی، گردشگری برای بسیاری از ملت‌ها به عنوان سودآورترین کالای صنعتی محسوب می‌شود. براساس پیش بینی سازمان جهانی گردشگری، سود حاصل از گردشگری در سال ۲۰۰۲، ۴۷۲ میلیارد دلار بوده و در سال ۲۰۲۰ سود حاصل از گردشگری سالیانه به دو تریلیون دلار خواهد رسید (Theobald, 2005: 3). همچنین این صنعت در سال ۲۰۰۳ ایجادکننده ۱۹۵ میلیون شغل بوده و حجم سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در راستای توسعه گردشگری در جهان ۶۸۵ میلیارد دلار بوده است و به تنهایی در سال ۲۰۰۳، ۶ درصد صادرات جهانی کالاها و خدمات را در بر گرفته است. اثرات مثبت اقتصادی گردشگری برای جوامع مشتمل بر سودهای حاصل از مبادلات ارز خارجی، مالیات‌های حکومتی، ایجاد اشتغال و توسعه منطقه‌ای است (Lickorish, 1991: 132). با این حال نباید از تورم، هزینه‌های فرصت و وابستگی بیش از حد به گردشگری به عنوان پیامدهای منفی این صنعت غفلت ورزید (Pearce, 1989: 57; Mason, 1995: 43). بر اساس آمار WTO، تعداد گردشگران جهانی در سال ۱۹۹۷، ۵۹۸/۶ میلیون، در سال ۲۰۰۱، ۶۹۸ میلیون، در سال ۲۰۰۲، ۷۱۵ میلیون، ۸۶۰ میلیون در سال ۲۰۰۵ و ۸۴۲ میلیون در سال ۲۰۰۶ و ۸۹۸ میلیون در سال ۲۰۰۷ بوده است. بنابر پیش بینی‌ها در سال ۲۰۲۰ این رقم به ۱/۶ میلیارد نفر خواهد رسید. در این میان جغرافی‌دانان از دهه ۱۹۳۰ پژوهش‌های متعددی را در مورد گردشگری و گذران اوقات فراغت به انجام رسانده‌اند. گردشگری شهری نیز از دهه ۱۹۹۰ به عنوان زمینه مطالعاتی مهمی نمایان شده، چنان که امروزه حجم فزاینده‌ای از پژوهش‌های گردشگری شهری در سراسر جهان صورت می‌پذیرد (Pearce, 2001: 926). با توجه به تأثیر شگرف گردشگری در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جوامع امروز، باید با نظری بلند و مدیریتی عالمانه، آگاهانه و با برنامه‌ریزی درست، در جهت گسترش آن تلاش کرده و آثار منفی آن را به حداقل رسانید (محلای، ۱۳۸۰: ۶). از طرف دیگر پژوهش‌های جغرافیایی در مورد ساختار فضایی گردشگری فرایندها و پدیده‌های سطح محلی را نادیده گرفته‌اند، چرا که بیشتر آنها به پژوهش در مورد جریان‌های گردشگری در سطوح منطقه‌ای، ملی و جهانی می‌پردازند (Pearce, 1999: 77). این درحالی است که گردشگری پایدار به‌عنوان آخرین رویکرد

برنامه‌ریزی توسعه قابل قبول، در پی حداقل نمودن آثار منفی ناشی از توسعه گردشگری در مقصدهای گردشگری می‌باشد. در این میان، شهر نیاسر با دارا بودن جاذبه‌های گردشگری فراوان، در سال‌های اخیر و با توجه به روند پرشتاب افزایش تعداد گردشگران و فعالیت‌هایی از قبیل تورهای گردشگری، افزایش سطح کاربری‌های پذیرایی و گردشگری و آلودگی‌های مختلفی که در اثر توسعه فعالیت‌های گردشگری در این شهر بوجود آمده‌اند در حال تجربه نمودن شکلی از توسعه ناپایدار است. روند تعداد جذب گردشگران در طی سالهای اخیر در شهر نیاسر جریان ثابتی نداشته و از سال ۱۳۸۳ تا سال ۱۳۸۵، روندی نزولی داشته و سپس از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۸۷ سیر صعودی داشته که برای آن می‌توان دلایل زیادی جستجو کرد. با این وجود آنچه که در این میان اهمیت دارد ورود سالانه بیش از یک میلیون گردشگر به شهر است که با توجه به وسعت کم و امکانات اقامتی و پذیرایی بسیار محدود شهر از اهمیت بالایی برخوردار است. بخش اعظم این جمعیت (بیش از هشتاد درصد) به گفته مسئولین پایگاه میراث فرهنگی و اهالی شهر در سه ماهه اول سال وارد شهر می‌شوند. به گونه‌ای که در ایام گلابگیری و روزهای تعطیل، بویژه در روزهای آخر هفته، روزانه بیش از یکصد هزار نفر گردشگر وارد شهر می‌شوند. حجم گردشگران ورودی به شهر در ایام گلابگیری آنقدر بالاست که شهر را با مشکلات شدید ترافیکی روبرو می‌نماید. بر همین مبنا هدف این مقاله سنجش پایداری منافع جامعه میزبان از نگاه جامعه محلی به منظور تشریح پایداری یا ناپایداری‌های توسعه گردشگری در این شهر و ارائه پیشنهادهایی در این خصوص می‌باشد.

مبانی نظری

پژوهشگران بسیار زیادی در مورد نگرش جامعه محلی نسبت به توسعه گردشگری تحقیق کرده‌اند (Schroeder, 1996: 79). از این رو، مباحثی در خصوص نگرش جامعه محلی در مورد توسعه گردشگری به طور روزافزونی توجه دانشگاهیان، سیاست‌گذاران و مدیران صنعت گردشگری را به خود جلب کرده است (Zamani – Farahani and Ghazali, 2008: 1233). عمده‌ترین موضوع مورد بحث آنها کارآیی اقتصادی توسعه گردشگری و هزینه‌ها و مزایایش برای جامعه محلی است (Hernandez et al., 1996). حال بر نقش و مشارکت ساکنان محلی در توسعه گردشگری تأکید می‌نماید (Hall, 2002: 147). در این میان گردشگری اجتماع محور مطرح گردید که متضمن سطح بالای مشارکت جوامع تحت لوای پایداری در فرایند توسعه و برنامه‌ریزی گردشگری می‌باشد. این نوع گردشگری اغلب در تباین با گردشگری انبوه و بزرگ مقیاسی است که فقط توسط شرکت‌ها اداره و کنترل می‌شد و بهره اقتصادی محدودی برای

جامعه میزبان در بر دارد. در گردشگری انبوه جوامع محلی در کارهای سطح پایین و با درآمد ناچیزی به کار گماشته می‌شدند اما در گردشگری اجتماع محور توسعه گردشگری محلی بطور خلاقانه‌ای توسط افراد و گروه‌های مختلف جامعه میزبان، مالکان کسب و کارهای کوچک، مشوقان، انجمن‌های محلی و دولت‌ها انجام می‌پذیرد (Hatton, 1999: 65). گردشگری اجتماع محور با بعضی از اشکال گردشگری بومی ارتباط دارد. گردشگری بومی^۱ اشاره به فعالیت گردشگری دارد که مردم بومی بطور مستقیم در زمینه توسعه و کنترل آن مشارکت دارند و در این نوع گردشگری فرهنگ بومی به‌عنوان جاذبه اصلی به گردشگران عرضه می‌شود (Jafari, 2000: 167). اهدافی گردشگری اجتماع محور عبارتند از: گردشگری اجتماع محور پایداری اجتماعی را برای جامعه بومی به همراه دارد چرا که فعالیت‌های گردشگری در بیشتر قسمت‌ها توسط اعضای جامعه محلی توسعه و کنترل می‌یابد. به‌علاوه درآمدهای بدست آمده بطور مستقیم عاید جوامع محلی می‌شود. هدف ثانویه از توسعه گردشگری اجتماع محور این است که از این طریق برای فرهنگ، میراث و آداب و سنن جامعه محلی بتوان احترام و ارزش قائل شویم. همچنین گفته می‌شود که این نوع گردشگری می‌تواند فرهنگ، میراث و آداب و سنن جامعه محلی را حفظ و تقویت نماید. هدف دیگر اینکه از این رهگذر می‌توان به حفظ و حراست میراث طبیعی جامعه بومی پرداخت. یک نمونه موفق در زمینه گردشگری اجتماع محور، روستایی است که در شهر یوگیاکارتای اندونزی قرار دارد این روستا مقصد گردشگری کشاورزی اجتماع محور است در این روستا افراد بومی با کمک دولت محلی توانسته‌اند محصولات کشاورزی را با کیفیت بالا در یک مکان جذاب، دلپذیر و در فضای باز به گردشگران عرضه کنند.

بر اساس نظر سنجی‌های انجام شده مشخص شد که همه جنبه‌های این مکان در سطح محلی کنترل می‌شود و عملیات آن توسط افراد بومی تحقق می‌یابد.

سوال اصلی مطرح این است که چرا گردشگری اجتماع محور در جوامع بومی مورد توجه قرار گرفته است؟ فاکتورهای مختلفی مطرح است از جمله اینکه در این نوع گردشگری انتظارات اقتصادی گردشگری برای افراد بومی تحقق می‌یابد، رهبری و هدایت آن توسط ابتکارات فردی و گروهی افراد بومی انجام می‌پذیرد، میراث‌های طبیعی و فرهنگی آنها بهتر حفظ و حراست می‌شود، همچنین رشد فرصت‌های شغلی برای افراد جوان، زنان بومی به همراه دارد و نهایتاً اینکه در این نوع گردشگری همکاری و انسجام بین افراد جهت توسعه

^۱. Indigenous tourism

گردشگری در جوامع شکل می گیرد. اسمیت چهار عنصر مرتبط با گردشگری بومی را عنوان نموده است:

- مکان جغرافیایی (میراث طبیعی)؛
- اداب و رسوم جامعه بومی (میراث فرهنگی)؛
- آثار تاریخی؛
- صنایع دستی قابل عرضه به گردشگران؛

وی این عناصر را بستر توسعه گردشگری اجتماع محور می داند (Telfer & Sharpley, 2008:134).

با توجه به اینکه گردشگری اجتماع محور نکات مثبت بسیاری دارد اما ممکن است عملیات گردشگری کوچک مقیاس آن با چالش‌های جدی روبه رو شود. کلوردون و کالیس (2000) معتقدند که یکی از بزرگترین چالش‌های گردشگری اجتماع محور تهدیدها و رقابتی است که از جانب تفرجگاه‌های بزرگ مقیاس اطراف برای این جوامع وجود دارد. عملیات بزرگتر با توجه به منابع و تکنیک‌های بازاریابی در دسترس پتانسیل کسب و کاری بیشتری نسبت به عملیات کوچک مقیاس دارند. چالش کلیدی و مهمی که برای صنعت گردشگری و سیاست‌گذاران این صنعت وجود دارد این است که روشی برای شرکت‌های بزرگ و کوچک موجود بیابند تا با هم بعنوان یک قسمتی از یک خط مشی توسعه اقتصاد محلی یکپارچه کار کنند. نکته حائز اهمیت دیگر در این زمینه این است که برنامه ریزی گردشگری به نفع مردم صورت می‌گیرد و آنها باید در فرایند برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری در مناطق خود دخیل باشند. کوک معتقد است دیدگاه ساکنان درمورد توسعه گردشگری زمانی مطلوب است که احساس آنها بر آن باشد که می‌توانند بر تصمیمات و پیامدهای مربوط به توسعه گردشگری تأثیرگذار باشند (Cooke, 1982: 124). با این وجود، در جهان در حال توسعه اختیارات بسیار اندکی به مردم محلی داده می‌شود و دیدگاه‌هایشان به ندرت شنیده می‌شود (Mowforth and Munt, 2003) و توجه نامطلوبی به توانایی‌های جامعه محلی برای رشد و مدیریت منابعشان به منظور به حداکثر رساندن سود و مزایای گردشگری صورت می‌پذیرد. چرا که راهبرد گردشگری در این کشورها فعالیتی حکومت محور و در خدمت دستیابی به دستور کارهای خاص اجتماعی و اقتصادی آنهاست (Richter, 1983:397). حال سوال اصلی این است که چگونه افراد بومی در فرایند برنامه ریزی مشارکت داده شوند؟ در برنامه‌های گردشگری سطح ملی و منطقه ای روش معمول جهت جلب مشارکت افراد بومی، ایجاد یک کمیته تدارکاتی است. این کمیته تیم برنامه ریزی را راهنمایی کرده و کار آنها را به ویژه گزارش‌های پیش نویس شده، پیشنهادهای

سیاستی و برنامه ریزی را مرور می‌کند. این کمیته تدارکاتی گردشگری عموماً متشکل از نمایندگان آژانس‌های دولتی وابسته به امور گردشگری، بخش خصوصی و سازمان‌های اجتماعی، مذهبی و سایر سازمان‌های مربوط است. همچنین می‌توان جلسات علنی همگانی برگزار نمود. در این جلسات برای اشخاص فرصتی ایجاد می‌شود تا درباره طرح گردشگری اطلاعاتی کسب و نظراتشان را بیان کنند. زمانی که طرح تکمیل می‌شود، روش معمول دیگر، برگزاری سمینار گردشگری منطقه‌ای و ملی است. این سمینار، به شرکت کنندگان و عموم مردم در ارتباط با اهمیت توسعه کنترل شده گردشگری و پیشنهادهای طرح، آگاهی می‌دهد. چنین سمینارهایی اغلب از تبلیغات گسترده‌ای در رسانه‌های گروهی برخوردار می‌شوند (سازمان جهانی گردشگری، ۱۳۸۴: ۴۸).

روش تحقیق

از آنجا که تحقیق حاضر در پی بررسی منافع ساکنین محلی در روند اجرای گردشگری پایدار شهر نیاسر می‌باشد، به استناد مطالب کتاب روش تحقیق دکتر سرمد و همکاران (۱۳۸۶)؛ از نظر هدف، تحقیقی کاربردی^۱ و بر حسب نحوه گردآوری داده‌ها، تحقیقی توصیفی-پیمایشی^۲ بر اساس روش مقطعی می‌باشد و به لحاظ اطلاعات، کمی و کیفی محسوب می‌شود. همچنین از نظر فلسفه‌ی پژوهش، از نوع تحقیقات اثبات‌گرایی است.

به‌علاوه این پژوهش، حسب تعریف دانایی فرد و همکاران (۱۳۸۳)، دارای رویکرد استقرایی است؛ زیرا همان‌گونه که در بالا ذکر شد، به‌منظور بررسی منافع ساکنین محلی در روند اجرای گردشگری پایدار شهر نیاسر، جزء به جزء الزامات جامعه میزبان برای نتیجه‌گیری کلی سنجیده می‌شود. همچنین از آنجایی که با توجه به نظرسنجی، مقبولیت فرضیه، مورد آزمون قرار خواهد گرفت، دارای رویکرد قیاسی نیز است. شکل (۱) خلاصه‌ی اطلاعات مربوط به روش‌شناسی تحقیق را نشان می‌دهد.

^۱ هدف تحقیق کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. به عبارت دیگر تحقیقات کاربردی به سمت کاربرد عملی دانش هدایت می‌شود (سرمد و همکاران، ۱۳۸۶: ۷۹).

^۲ یکی از انواع روش‌های تحقیق توصیفی تحقیق - پیمایشی است. تحقیق توصیفی - پیمایشی، توصیفی از نگرش و رفتار جمعیتی بر اساس انتخاب نمونه‌ای تصادفی و معرف از افراد آن جمعیت و پاسخ آنها به یک رشته سوال است (همان: ۸۱).

شکل (۱) خلاصه‌ی اطلاعات مربوط به روش‌شناسی تحقیق

محققان با استفاده از تحقیقات پیمایشی به تبیین پدیده‌ها پرداخته و صرفاً به توصیف آن بسنده نمی‌کنند. در چنین مواردی فرضیه‌ای برای تبیین ساخته می‌شود و به آزمون کشیده می‌شود. فرضیه اصلی این تحقیق مبنی بر اینکه "منافع ساکنین محلی شهر نیاسر در روند اجرای گردشگری پایدار لحاظ شده است" می‌باشد. جهت تحقق اهداف تحقیق و آزمون فرضیه جامعه آماری جامعه میزبان، با هدف سنجش جنبه‌های پایداری توسعه گردشگری از دیدگاه آنها با روش نمونه‌گیری مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته‌اند. بدیهی است که جمع‌آوری اطلاعات در خصوص تمامی اعضای جامعه آماری پژوهش (جامعه میزبان) زمان‌بر و غیراقتصادی است بنابراین از روش نمونه‌گیری جهت بررسی صفت‌های جامعه آماری مدد جستیم. در این تحقیق برای تعیین اندازه نمونه از فرمول کوکران^۱ استفاده شده است. در این راستا تعداد ۶۵ نفر نمونه برای بررسی پایداری توسعه گردشگری شهر نیاسر از دیدگاه ساکنین محلی مشخص گردید. در مرحله بعدی ۶۵ پرسشنامه با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس در میان ساکنین محلی شهر نیاسر توزیع گردید. روش گردآوری داده‌ها در این تحقیق با پرسشنامه و مشاهده محقق صورت پذیرفت. پرسشنامه با هدف بررسی پایداری توسعه گردشگری از دیدگاه جامعه میزبان بر اساس شاخص‌های انتخابی ابعاد اجتماعی-فرهنگی، سیاسی و اقتصادی طراحی شده و متشکل از سه بخش می‌باشد.

$$n_1 = \frac{z^2 p(1-p)}{(d)^2}$$

بخش ۱: در بخش نخست، مقدمه پرسشنامه حاوی مطالبی در خصوص محقق، موضوع و هدف از تحقیق و چگونگی پاسخ‌دهی به سوال‌ها می‌باشد. در قسمت پایانی این بخش سوال کلی در خصوص توسعه گردشگری در شهر نیاسر بر طبق جنبه‌های پایداری با استفاده از مقیاس ترتیبی؛ بد، ضعیف، متوسط، خوب و عالی پرسیده شده است.

بخش ۲: در این بخش ۲۰ سوال بر اساس ۲۱ شاخص ابعاد اجتماعی-فرهنگی، سیاسی و اقتصادی پایداری توسعه گردشگری در شهر نیاسر مطرح شده است که توسط پاسخگویان (جامعه میزبان) از ۱ تا ۱۰ بر اساس مقیاس پرسکات-آلن و مقیاس ترتیبی؛ بد، ضعیف، متوسط، خوب و عالی امتیازدهی شده است. همچنین در پایان مقیاس گزینه ن/ن (نظری ندارم) نیز برای پاسخ‌دهندگان که در مورد سوال خاصی پاسخ نداشتند، در نظر گرفته شده بود. امتیاز ۱ دال بر ارزش کمتر سوال و شاخص مربوط به آن به‌لحاظ توسعه پایدار در شهر نیاسر تلقی می‌شود درحالی‌که امتیاز ۱۰ نشان دهنده بالاترین استاندارد می‌باشد. بخش ۳: در قسمت پایانی پرسشنامه ۶ سوال با موضوعات؛ مدت اقامت، گروه شغلی، گروه سنی، گروه درآمدی، جنسیت و منطقه مسکونی پاسخ دهنده طراحی شده است.

در این پژوهش، به منظور تعیین روایی پرسشنامه از روایی محتوایی استفاده شده است. به این ترتیب که پس از بررسی ادبیات موضوع و تحقیق‌های مرتبط انجام شده، سوال‌های پرسشنامه طراحی شد. همچنین پرسشنامه طراحی شده در مرحله پیش آزمون میان ۱۰ نفر از اساتید متخصص خارجی و داخلی در حوزه تحقیق و تعدادی از دانشجویان برجسته کارشناسی ارشد توزیع شد و مشکلات آن رفع گردید.

در این تحقیق به منظور تعیین پایایی آزمون از روش آلفای کرونباخ استفاده گردیده است. ضریب آلفای کرونباخ، مقداری بین ۰ و ۱ است که در واقع همان ضریب همبستگی داده‌ها در زمان‌های مختلف می‌باشد؛ عدد ۱، حداکثر همبستگی و عدد ۰، حداقل همبستگی را نشان می‌دهد (جدول ۱).

$$\alpha^2 = \frac{N}{N-1} \left[\frac{St^2 - Si^2}{St^2} \right]$$

جدول (۱) ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه‌ها

پرسشنامه	آلفای کرونباخ
خبرگان	۰,۷۸
جامعه میزبان	۰,۷۹

ضریب آلفا بیانگر این مطلب است که سؤال‌ها، هم‌سوئی داشته و پاسخ‌دهندگان نیز با دقت و آگاهی به سؤال‌ها پاسخ داده‌اند. برای آزمون هدف‌های پژوهشی، حصول پایایی بین ۰,۶ تا ۰,۸ کافی و مناسب است. در این تحقیق با توزیع پرسشنامه‌ها و جمع‌آوری آنها، با استفاده از نرم افزار SPSS، پایایی پرسشنامه‌ها به دست آمد که با توجه به بیشتر بودن از ۰,۷ بسیار مناسب و رقمی قابل قبول است.

در این تحقیق، برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از نمونه‌ها، روش‌های آمار توصیفی و روش‌های آمار استنباطی استفاده شده است. برای آزمون فرضیه، از مدل معادلات ساختاری هم بهره برده شده است. به علاوه برای انجام این تحلیل‌ها، نرم افزارهای آماری SPSS به کار برده شده است. در قسمت تجزیه و تحلیل داده‌ها ابتدا از روش‌های آماری توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی، درصد فراوانی تجمعی) جهت تلخیص و طبقه بندی اطلاعات استفاده شده است. در گام بعد با استفاده از روش‌های آمار استنباطی شامل آزمون نسبت به تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه اقدام نموده‌ایم. بنابراین، برای بررسی فرضیه تحقیق از آزمون نسبت استفاده شده است.

فرضیه آماری بوسیله آزمون نسبت در سطح معنی‌داری ۵ درصد آزمون گردید.

$$H_0: P_1 \leq P_0$$

$$H_1: P_1 > P_0$$

که در آن :

$$P_1 = \text{درصد مورد بررسی}$$

$$P_0 = \text{درصد از پیش تعیین شده (درصد پیش بینی مورد انتظار)}$$

نحوه محاسبه آماره Z در زمان مقایسه با درصدی از دقت از پیش تعیین شده :

$$Z_0 = \frac{P_1 - P_0}{\sqrt{\frac{P_0(1 - P_0)}{N}}}$$

که در آن :

$$P_1 = \text{درصد به دست آمده}$$

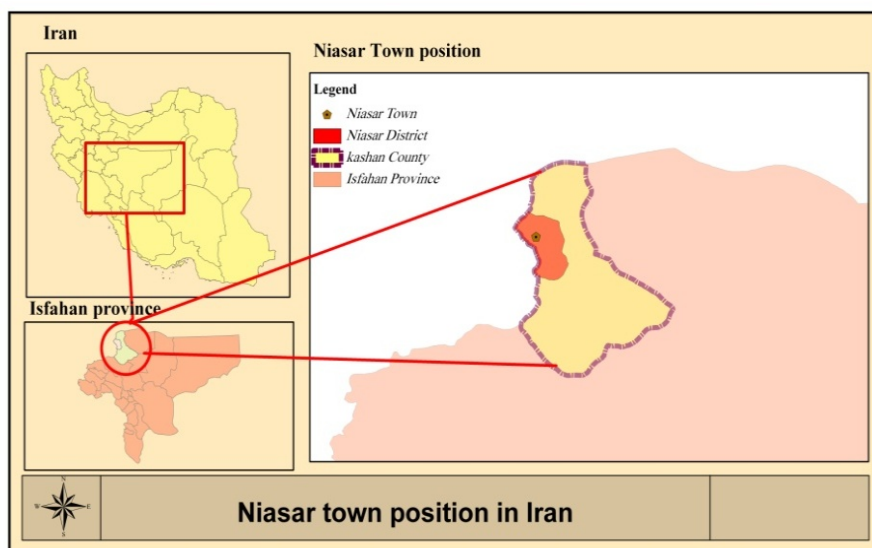
P_0 = درصد دقت از پیش تعیین شده (مورد انتظار)

N = حجم نمونه مورد بررسی مدل

در این آزمون اگر مقدار Z محاسبه شده با استفاده از نتیجه مدل بزرگتر یا مساوی با عدد ۱,۶۴۵ باشد، مقدار Z در سطح معناداری ۵ درصد معنی‌دار است که منجر به رد فرض H_0 فرضیه و تأیید فرض H_1 آن خواهد شد.

مطالعه موردی؛ شهر نیاسر

از نظر موقعیت جغرافیایی شهر نیاسر مرکز بخش نیاسر از شهرستان کاشان، در ۳۵ کیلومتری جنوب غربی شهر کاشان قرار گرفته و مختصات جغرافیایی آن عبارتند از ۹' و ۵۱' طول جغرافیایی و ۵۸' و ۳۲' عرض جغرافیایی است. شهر نیاسر در فاصله ۲۴ کیلومتری شمال غربی شهر کاشان (مرکز شهرستان کاشان) در فاصله ۲۴۰ کیلومتری شهر تهران، ۱۰۰ کیلومتری شهر قم و ۲۶۰ کیلومتری شهر اصفهان قرار دارد. شهر نیاسر در پهنه شرقی کوه‌های کرکس قرار گرفته و عناصر چهارگانه دست به دست هم داده و محیطی دلپذیر را برای سکونت فراهم آورده است. ارتفاع شهر از سطح دریا به طور متوسط ۱۶۵۰ متر است و اختلاف ارتفاع بین بلندترین و پست‌ترین نقطه شهر حدود ۲۰۰ متر است. روستای نیاسر که از سال با توجه به متحول شدن نقش مرکزیت بخش و نیز پیگیری‌های اهالی عنوان شهر به خود گرفته در سال حدود ۲۵۱۶ نفر، سال حدود ۲۴۸۸ نفر و در سال حدود ۲۰۰۳ نفر جمعیت داشته است. از ۲۰۰۳ نفر جمعیت شهر نیاسر در سال حدود ۹۶۰ نفر مرد و ۱۰۴۳ نفر زن می‌باشد که این امر بیانگر آن است که طی پنج سال به طور مطلق نفر از جمعیت شهر کم شده است. جمعیت شهر نیاسر از لحاظ اجتماعی و قبیله‌ای یکدست است و مردم شهر نیاسر، به زبان فارسی و لهجه محلی صحبت می‌کنند.

شکل (۲) نقشه موقعیت منطقه مورد مطالعه

به لحاظ ویژگی‌های اجتماعی-فرهنگی؛ در نیاسر عوامل نزدیکی به کاشان و اصفهان، مهاجرت جوانان به شهرهای اصفهان، تهران و همچنین رسانه‌های تصویری از جمله تلویزیون، ماهواره و مهمتر از همه ورود گردشگران از مکان‌های مختلف کشور با فرهنگ و پوشش متنوع در تغییر نوع پوشش مردم نیاسر به خصوص جوانان از سنتی به جدید نقش عمده را دارند. عقاید مذهبی در شهر نیاسر یک عامل تأثیرگذار بر کلیه جنبه‌های زندگی شهروندان، سازمان اجتماعی - سیاسی و شکل شهر بوده است. از سنت‌ها و آیین‌های مردم شهر نیاسر و اطراف می‌توان به جشنواره گل و گلاب، مراسم قالی‌شوین، اعیاد قربان، نوروز، مراسم عزاداری ششم شهادت امام حسین، آیین ذبح گاو در عید قربان، سقایی خوانی، هوم بابایی، سنت ازدواج و عروسی اشاره کرد.

ویژگی‌های اقتصادی؛ اقتصاد شهر نیاسر بر پایه بخش کشاورزی استوار است و کشاورزان شهر نیاسر خرده مالک هستند. در حدود ۴۰۰ خانوار کشاورز در این شهر زندگی می‌کنند و در واقع عملکرد اصلی اقتصادی شهر نیاسر، اشتغال در بخش کشاورزی و کار در زمین‌های زراعی است و نظام حاکم بر شیوه کاشت، داشت و برداشت محصولات کشاورزی و باغداری شهر نیاسر به تبعیت از فن‌آوری تولیدات کشاورزی سنتی است و عملکرد کشاورزی شهر تولید برای مصرف داخلی است. مساحت باغات شهر نیاسر از ۵۰۰ متر مربع تا ۲ هکتار متفاوت است.

کشاورزان شهر نیاسر در کنار کار زراعت و باغداری به کار دامداری و دامپروری نیز مشغول هستند.

صنایع موجود در شهر نیاسر را می‌توان در چهار قالب صنایع بزرگ، صنایع دستی، کارگاهی و معدن دسته‌بندی کرد. از جمله صنایع بزرگ شهر نیاسر می‌توان به کارخانه تولیدکننده پودرهایدینس، شرکت دناکاست، شرکت ایزوگام جهادگستر، شرکت لنت کوبی لاجوردی و... اشاره کرد. گلابگیری، کارگاه‌های جوشکاری، بخاری و تعمیرگاهی نیز از صنایع کارگاهی موجود در شهر نیاسر هستند. قالی‌بافی از مهمترین صنایع دستی شهر نیاسر است که هم‌اکنون از رونق افتاده است. گلیم‌بافی، مکرومه‌بافی، گلدوزی، مرواریدبافی و گلسازی و ... نیز از دیگر صنایع دستی و هنری شهر نیاسر است. معدن سنگ آهن، و کربنات کلسیم نیز از جمله معادن نیاسر محسوب می‌شود (زارع، ۱۳۸۸).

بر طبق آمار سال ۱۳۸۵ مرکز آمار ایران از وضعیت اشتغال در شهر نیاسر از ۲۰۰۳ نفر جمعیت ۶۰۰ نفر را شاغلان تشکیل می‌دهند. بیکاران جویای کار در شهر ۷۴ نفر می‌باشند. ۳۵۷ نفر از اهالی شهر را محصلان تشکیل می‌دهند و زنان خانه‌دار نیز ۵۵۲ نفر را به خود اختصاص داده و ۱۰۳ نفر نیز در بخش سایر دسته‌بندی شده‌اند.

همان‌گونه که خلاصه مطالعات اقتصادی شهر نیاسر نشان می‌دهد صنعت گردشگری نتوانسته است باعث ایجاد درآمدزایی مناسب در شهر نیاسر گردد به‌گونه‌ای که بتوان در بخش‌های سه گانه اقتصادی (صنعت، خدمات و کشاورزی) جایگاهی برای آن یافت. دلیل عمده و مهم آن را می‌توان در گذار شهر نیاسر از هویت روستایی به شکل شهری دانست که تاکنون نتوانسته است تسهیلات و امکانات لازم جهت اقامت و پذیرایی از گردشگران را فراهم آورد. دلایل دیگر این امر نیز بی‌توجهی مسئولان جهت اندیشیدن تمهیداتی جهت تبدیل درآمدهای حاصله از گردشگری به درآمدهای پایدار شهر می‌باشد. مساحت کاربری‌پذیری و گردشگری در شهر نیاسر ۲۵۹۶۰ مترمربع است که درصد از مساحت کاربری‌های اراضی شهری را به خود اختصاص داده است. سرانه این کاربری‌مترمربع گزارش شده است.

جاذبه‌های گردشگری؛ هر ساله از اواسط اردیبهشت تا پایان خردادماه نیاسر به یکی از جذاب‌ترین مناطق گردشگری پذیر استان اصفهان و شهرستان کاشان تبدیل می‌شود. نیاسر یکی از مراکز مهم تولید گل محمدی، گلاب و عرقیات گیاهی در کشور است. چنین ویژگی کم نظیری به سبب قرارگیری در دامنه کوه‌های کرکس و وجود چشمه پرآب اسکندریه و قنات‌های زیادی است که محدوده‌ای به وسعت ۸۰۰ هکتار را به زیر کشت برده است. غار تاریخی رئیس و لایه کهن زیرین آن، چهار طاقی (آتشکده) ساسانی، بافت تاریخی با بناهای عمومی و

مسکونی متعدد و گوناگون، باغهای گسترده، گلستان‌های زیبا و قرارگیری در دامنه کوه به همراه چشمه اسکندریه و آبشار معروف نیاسر و باغ و کوشک تالار این شهر را به یکی از شهرهای گردشگری کشور با جاذبه‌های متعدد گردشگری طبیعی و فرهنگی تبدیل کرده است. نیاسر یکی از سه مرکز مهم تولید گل محمدی، گلاب و عرقیات گیاهی کشور است و سالانه نزدیک به ۲۰۰۰ تن گلاب و عرقیات گیاهی از بیدمشک و نعنا گرفته تا بید و خارشتر و بهارنارنج در این شهر تولید می‌شود.

جاذبه‌های گردشگری شهر نیاسر در دو دسته جاذبه‌های طبیعی و جاذبه‌های فرهنگی - تاریخی دسته‌بندی می‌گردد:

- **جاذبه‌های طبیعی:** اقلیم^۱، چشم اندازه‌های طبیعی زیبای، چشمه و آبشار نیاسر، درختان قدیمی^۲ و...

- **جاذبه‌های فرهنگی-تاریخی:** مساجد، زیارت‌ها، چارتاقی^۳ (تصویر ۱)، کوشک، برج چاله‌قاب، حمام صفویه، آسیاب آبی، مراسم جشن و عروسی، مراسم مذهبی، تعزیه، مراسم ۲۱ رمضان، آیین قالی‌شوینان، اعیاد ملی و جشنواره گل و گلاب، مراسم عزاداری ششم امام حسین، هوم بابایی، ذبح گاو در عید قربان در پای چشمه اسکندریه، مراسم سقایی خوانی و....

شکل (۲) چارتاقی شهر نیاسر به عنوان مهم‌ترین جاذبه تاریخی - فرهنگی شهر نیاسر

^۱ اقلیم شهر نیاسر بویژه از اواخر اسفندماه تا اواسط خردادماه بسیار مناسب بوده و یکی از عوامل جذب گردشگران به این شهر می‌باشد.

^۲ در شهر نیاسر ۳۰۰۰ اصله درخت قدیمی ثبت شده که حداقل عمر هشتاد سال را دارند.

^۳ این بنا جزو کهن‌ترین و بزرگترین نمونه‌های چارتاقی ایران مربوط به اواخر عصر اشکانی و یا اوایل عصر ساسانی است.

محدودیت‌ها و کمبودهای گردشگری شهر نیاسر؛ در شهر نیاسر به عنوان یکی از مقاصد مهم گردشگری با سطح عملکردی ملی و فراملی هیچ‌گونه امکانات اقامتی از قبیل هتل یا مهمانسرا وجود نداشته و همین عامل باعث شده که طول مدت اقامت گردشگران و میزان هزینه‌کرد آنان در شهر به شدت کاهش یابد. از مکان‌های اقامتی و پذیرایی شهر می‌توان به تعداد معدودی غذاخوری در سطح شهر و همچنین تعداد اندکی خانه‌های اجاره‌ای که متعلق به ساکنان بومی آنجا بوده و در فصول رونق گردشگری به گردشگران اجاره داده می‌شود اشاره کرد. (منبع: پایگاه میراث فرهنگی شهر نیاسر، ۱۳۸۸). در حال حاضر شهر نیاسر با مشکل کمبود تأسیسات اقامتی برای گردشگران روبروست و حتی خانه‌های اجاره‌ای نیز برای واگذاری به گردشگران پاسخگوی نیاز گردشگران نمی‌باشد. همچنین در ارتباط با امکانات کترینگ و پذیرایی می‌توان شاهد بود که در سطح شهر نیاسر مغازه‌های خرده فروشی و در سطح باغ تالار فروشگاه‌های عرضه‌کننده مواد غذایی فعالیت می‌کنند و در شهر به اندازه کافی امکانات پذیرایی وجود ندارد. یکی دیگر از معضلات اصلی شهر، ظرفیت محدود پارکینگ است که با توجه به حجم ورودی گردشگران این مقدار فضا بسیار محدود بوده و به هیچ وجه پاسخگوی نیاز گردشگران نیست. و همین امر در ایام گلاب‌گیری و روزهای تعطیل باعث ایجاد ترافیک‌های سنگین و بند آمدن معابر اصلی شهر می‌گردد. مشکلات عدیده دیگری همانند؛ تخریب منابع و جاذبه‌های فرهنگی و طبیعی شهر توسط گردشگران، فشار بیش از اندازه ترافیک سنگین و اضافی در شهر در ایام پررونق گردشگری، عدم جذب ارزش افزوده ناشی از فعالیت‌های گردشگری توسط ساکنان و اهالی بومی، تجمع بیش از اندازه گردشگران در پای آبشار و بروز مسایل زیست‌محیطی و .... باعث برخورد نامناسب شهروندان با گردشگران و عدم پایداری منافع گردشگری در این مقصد گردشگری شده است (زارع، ۱۳۸۸).

تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

یکی از مهمترین مراحل تحقیق، تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها فرآیندی چند مرحله‌ای است که طی آن راه‌هایی که از طریق بکارگیری ابزارهای جمع‌آوری در نمونه (جامعه) آماری فراهم آمده‌اند، خلاصه، کدبندی، دسته بندی و ... در نهایت پردازش می‌شوند تا زمینه برقراری انواع تحلیل‌ها و ارتباطها بین این داده‌ها و آزمون فرضیه فراهم آید (خاکی، ۱۳۸۸: ۳۰۵). بر اساس رهنمودهای گفته شده، پس از گردآوری داده‌ها توسط پرسشنامه در مراحل قبل به دسته بندی و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS و Excel پرداخته شد. در بخش تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا ویژگی‌های جمعیت

شناختی و فردی پاسخ‌دهندگان به تفکیک بیان می‌شود، بطوریکه استفاده از آمار توصیفی در این قسمت به روشن شدن ابعاد موضوع کمک می‌کند. در قسمت بعد با استفاده از آزمون‌های آماری و سطح معنی‌داری در جهت رد یا تایید فرضیه تحقیق تلاش شده است.

تجزیه و تحلیل توصیفی پرسشنامه جامعه محلی

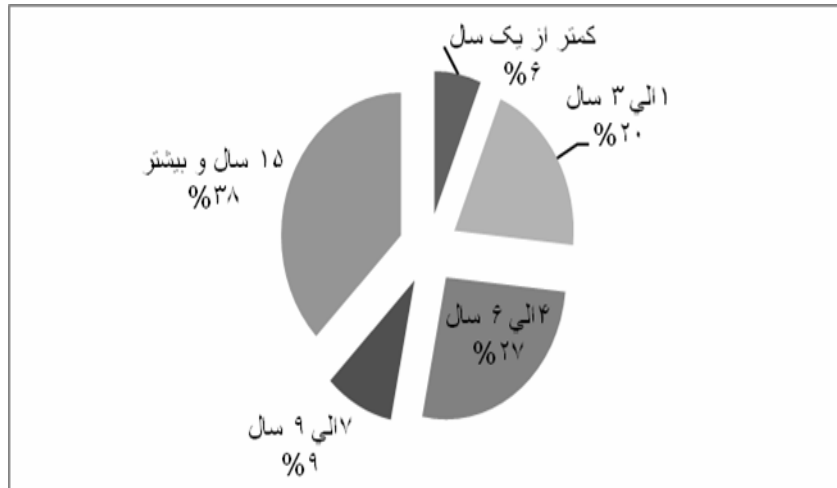
در این نوع تجزیه و تحلیل، پژوهشگر داده‌های جمع‌آوری شده را با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی خلاصه و کدبندی می‌کند، سپس با استفاده از نمودار آنها را نمایش می‌دهد و سرانجام با استفاده از سایر شاخص‌های آمار توصیفی مانند؛ میانگین، مد و میانه آنها را خلاصه می‌کند(خاکی، ۱۳۸۸: ۳۱۱)

در این بخش ابتدا به بررسی نتایج برآمده از قسمت مشخصات جمعیت شناختی، فردی و رفتاری پرسش‌شدگان تحقیق(جامعه میزبان) با استفاده از جداول مربوطه پرداخته می‌شود. بر اساس اطلاعات جدول و نمودار ۲ از میان ۶۵ پرسشنامه تکمیل شده توسط جامعه میزبان، ۳۶،۹ افراد دارای سابقه اقامت بالای ۱۵ سال هستند که بیشترین مدت اقامت در شهر نیاسر را دارا می‌باشند و ۶،۲ پاسخگویان اقامت کمتر از یک سال را تجربه کرده‌اند.

جدول(۲) مدت اقامت در شهر نیاسر

	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
کمتر از یک سال	۴	۶،۲	۶،۲	۶،۲
۱الی ۳ سال	۱۳	۲۰،۰	۲۰،۰	۲۶،۲
۴الی ۶ سال	۱۷	۲۶،۲	۲۶،۲	۵۲،۳
۷الی ۹ سال	۶	۹،۲	۹،۲	۶۱،۵
۱۵ سال و بیشتر	۲۴	۳۶،۹	۳۶،۹	۹۸،۵
بی پاسخ	۱	۱،۵	۱،۵	۱۰۰،۰
کل	۶۵	۱۰۰،۰	۱۰۰،۰	

منبع: پژوهش‌های میدانی نگارنده

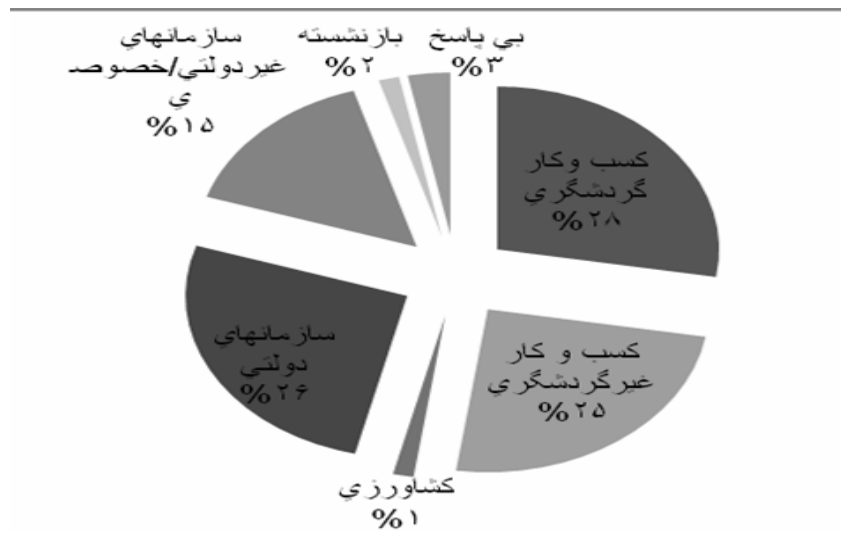
شکل (۴) مدت اقامت در شهر نیاسر

جدول (۳) گروه شغلی پاسخگویان

	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد جمعی
کسب و کار گردشگری	۱۸	۲۷,۷	۲۷,۷	۲۷,۷
کسب و کار غیر گردشگری	۱۶	۲۴,۶	۲۴,۶	۵۲,۳
کشاورزی	۱	۱,۵	۱,۵	۵۳,۸
سازمان‌های دولتی	۱۷	۲۶,۲	۲۶,۲	۸۰,۰
سازمان‌های غیردولتی/خصوصی	۱۰	۱۵,۴	۱۵,۴	۹۵,۴
بازنشسته	۱	۱,۵	۱,۵	۹۶,۹
بی پاسخ	۲	۳,۱	۳,۱	۱۰۰,۰
کل	۶۵	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

منبع: پژوهش‌های میدانی نگارنده

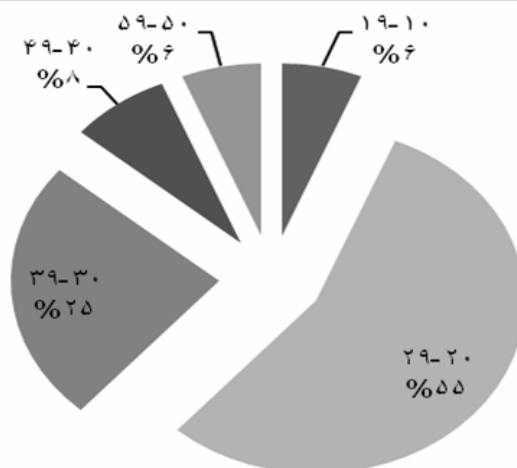
شکل (۵) گروه شغلی پاسخگویان

بر اساس جدول و نمودار ۳، مشاهده می‌شود که ۲۷،۷ درصد افراد دارای کسب و کار گردشگری، ۲۶،۲ درصد افراد دارای کسب و کار دولتی و ۲۵٪ کسب و کار غیر گردشگری و ۱۵٪ در سازمان‌های خصوصی و ۲٪ از ساکنین بازنشسته هستند.

جدول (۴) وضعیت سنی پاسخگویان

درصد تجمعی	درصد معتبر	درصد	فراوانی
۶،۲	۶،۲	۶،۲	۴
۶۱،۵	۵۵،۴	۵۵،۴	۳۶
۸۶،۲	۲۴،۶	۲۴،۶	۱۶
۹۳،۸	۷،۷	۷،۷	۵
۱۰۰،۰	۶،۲	۶،۲	۴
	۱۰۰،۰	۱۰۰،۰	۶۵

منبع: پژوهش‌های میدانی نگارنده

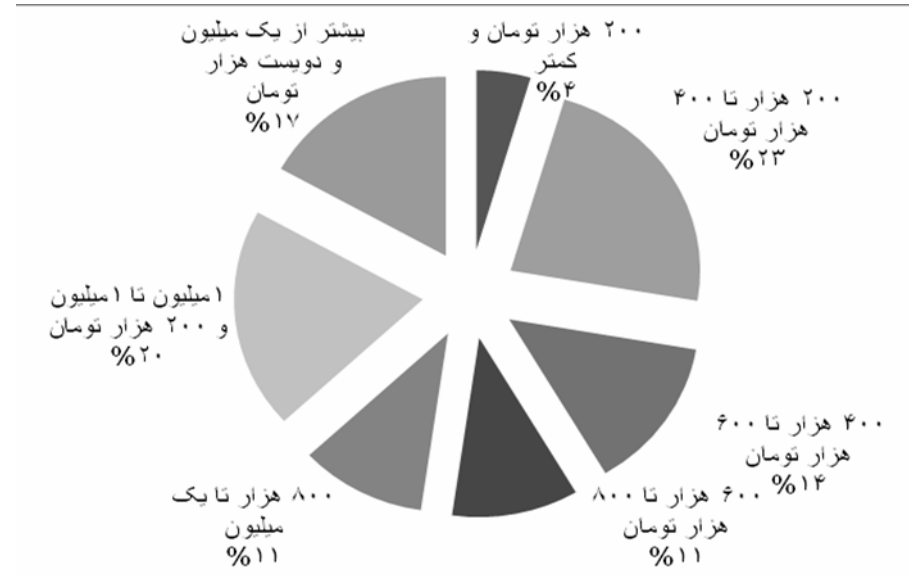
شکل (۶) وضعیت سنی پاسخگویان

بر اساس جدول و نمودار ۴، ۵۵٫۴ درصد از پاسخ‌دهندگان (بالاترین درصد) در گروه سنی ۲۰ تا ۲۹، ۲۵٫۲٪ در گروه سنی ۳۰-۳۹ سال، ۸٫۱٪ در گروه سنی ۴۰-۴۹ سال و گروه سنی ۵۰-۵۹ و ۱۰-۱۹ پایین‌ترین درصد افراد نمونه (۶٪) را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول (۵) وضعیت درآمدی پاسخگویان

درصد تجمعی	درصد معتبر	درصد	فراوانی
۴٫۶	۴٫۶	۴٫۶	۳
۲۷٫۷	۲۳٫۱	۲۳٫۱	۱۵
۴۱٫۵	۱۳٫۸	۱۳٫۸	۹
۵۲٫۳	۱۰٫۸	۱۰٫۸	۷
۶۳٫۱	۱۰٫۸	۱۰٫۸	۷
۸۳٫۱	۲۰٫۰	۲۰٫۰	۱۳
۱۰۰٫۰	۱۶٫۹	۱۶٫۹	۱۱
	۱۰۰٫۰	۱۰۰٫۰	۶۵

منبع: پژوهش‌های میدانی نگارنده

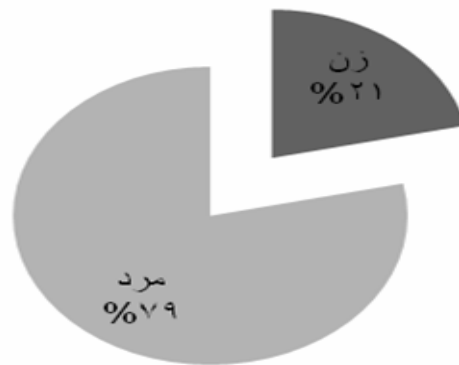
شکل (۷) وضعیت درآمدی پاسخگویان

بر اساس جدول و نمودار فوق مشاهده می شود که بیشتر ساکنین شهر نیاسر (۲۳,۱ درصد) دارای درآمد ۲۰۰ تا ۴۰۰ هزار تومان می باشند. ۲۰٪ درآمد ۱ میلیون تا ۱ میلیون و ۲۰۰ هزار تومان، ۱۸٪ بیشتر از ۱ میلیون و دویست هزار تومان، ۱۴٪ در گروه درآمدی ۴۰۰ هزار تا ۶۰۰ هزار تومان و گروه های درآمدی ۶۰۰ هزار تا ۸۰۰ هزار تومان و ۸۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان هر یک ۱۱٪ از افراد نمونه را در بر دارند. اما کمترین درصد افراد نمونه در گروه درآمدی ۲۰۰ هزار تومان و کمتر قرار دارند.

جدول (۶) وضعیت جنسی پاسخگویان

جنسیت	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
زن	۱۴	۲۱,۵	۲۱,۵	۲۱,۵
مرد	۵۱	۷۸,۵	۷۸,۵	۱۰۰,۰
کل	۶۵	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

منبع: پژوهش های میدانی نگارنده

شکل (۸) وضعیت جنسی پاسخ‌گویان

توزیع فراوانی و درصد متغیر جنسیت پاسخ‌دهندگان در جدول ۶ نشان داده شده است. ارقام جدول نشان می‌دهد که بیشترین فراوانی مربوط به مردان است که ۷۸,۵ درصد از پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند و ۲۱,۵ درصد از پاسخ‌گویان را نیز زنان تشکیل می‌دهند.

آزمون فرضیه پژوهش

در این مرحله از تحقیق با آزمون فرضیه در جهت رد یا تایید آن تلاش می‌شود.

فرضیه صفر (H_0): منافع جامعه میزبان در روند اجرای گردشگری پایدار شهر نیاسر لحاظ شده است.

فرضیه یک (H_1): منافع جامعه میزبان در روند اجرای گردشگری پایدار شهر نیاسر لحاظ نشده است. برای پاسخ به این فرضیه از آزمون نسبت استفاده می‌شود بدین صورت که اگر نسبت افراد موافق با عبارت مورد ادعای فرضیه بالای ۵۰ درصد باشد، این به معنی تایید فرضیه برای گروه مورد نظر است و برعکس.

جدول (۷) آمار توصیفی منافع جامعه میزبان

	تعداد	میانگین	انحراف معیار
جامعه میزبان	۶۵	۵,۴۵۳۱	۲,۱۷۷۳۹

منبع: پژوهش‌های میدانی نگارنده

جدول (۸) نتایج آماری بررسی منافع جامعه میزبان

		گروه	تعداد	نسبت مشاهده شده	نسبت مورد آزمون	سطح معنی داری دو طرفه
جامعه میزبان	گروه ۱	≤ 5	32	.49	.50	1.000(a)
	گروه ۲	> 5	33	.51		
	کل		65	1.00		

منبع: پژوهش‌های میدانی نگارنده

در اینجا با توجه به جدول بالا و مقایسه سطح معنی داری دو طرفه ۰,۰۵ با ۱,۰۰۰ (احتمال خطای نوع اول)، مشاهده می‌شود که فرض صفر مبنی بر برابری نسبت در دو گروه و برابر با ۰,۵ پذیرفته می‌شود. اگرچه، نیمی از افراد معتقدند که منافع جامعه میزبان در روند اجرای گردشگری پایدار شهر نیاسر لحاظ شده است. اما چون این تعداد بر اساس پیش فرض، بالای ۰,۵٪ نیست نمی‌توان نتیجه گرفت که منافع جامعه میزبان در روند اجرای گردشگری پایدار شهر نیاسر لحاظ شده است.

پیشنهادات

در مراحل پایانی تحقیق راهکارهایی برای هرچه پایدارتر نمودن توسعه گردشگری برای جامعه میزبان شهر نیاسر پیشنهاد می‌شود:

✓ اتخاذ خط مشی‌های توسعه گردشگری اجتماع محور از طرف بخش دولتی (سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان) برای مشارکت فعالانه جامعه محلی شهر نیاسر در فرایند توسعه گردشگری.

✓ توجه به نیازهای اقتصادی جامعه میزبان و افزایش فرصت‌های کسب و کار گردشگری در میان آنها از طریق ایجاد تعاونی‌های گردشگری، وام‌های کم بهره و اعطای مجوزها.

✓ احیای فرهنگ جامعه میزبان و معرفی آن به گردشگران از طریق افراد بومی در چارچوب گردشگری اجتماع محور؛ مخصوصاً در کنار سایت‌های تاریخی مانند؛ چارتاکی، کوشک، برج چاله‌قاب، حمام صفویه، آسیاب آبی و ... با برپایی غرفه‌های مردم‌شناسی، صنایع دستی و خوراکی‌های مردم محلی جهت آشنایی بیشتر گردشگران و بازدیدکنندگان با مردم محلی تلاش شود، چراکه در حال حاضر ارتباط جامعه میزبان با گردشگران تا حدی به صورت کنترل شده می‌باشد که این خود در تناقض با اهداف و اصول توسعه پایدار گردشگری قرار دارد.

✓ تقویت فرهنگ پذیرش مسافر در بین افراد جامعه بومی و نهادینه نمودن آن توسط ذی‌نفعان بخش دولتی با آموزش‌های صحیح و سیاست‌های تشویقی مناسب و سپس هدایت جریان‌های گردشگری به مناطق بومی نشین مانند؛ محله درب کوشک، بیشه و بیدکاب که خود می‌تواند دستاوردهای اقتصادی و اجتماعی مثبتی برای جامعه میزبان در جهت تحقق اهداف گردشگری اجتماع محور به همراه داشته

باشد و همچنین موجب ارتقای سطح کیفی زندگی جامعه میزبان شود و منافع‌های آنها در اجرای برنامه‌ریزی توسعه گردشگری پایدار منطقه لحاظ شود.

✓ بالا بردن سطح مهارت و تخصص افراد جامعه بومی خصوصاً جوانان از طریق دوره‌های آموزشی کوتاه و بلند مدت جهت آماده نمودن آنها برای اتخاذ شغل‌های صنعت گردشگری و ارائه خدمات هرچه پایدارتر به گردشگران. با اتخاذ چنین رویه‌هایی از سوی سازمان‌ها و ارگان‌های زیربنا، می‌توان از مهاجرت بی‌رویه جوانان بومی به شهرهای اطراف جلوگیری نمود.

✓ توسعه امکانات شهری در تمامی نقاط از محل درآمدهای غیرمستقیم دولت (مانند؛ مالیات و عوارض) از صنعت گردشگری.

✓ سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی سیاست‌های سرمایه‌گذاری را به نفع جامعه بومی هدایت کند و همچنین آنها را به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف کوچک و متوسط مقیاس صنعت گردشگری شهر نیاسر (مانند؛ هتل‌ها، رستوران‌ها، مراکز فروش سوغاتی و صنایع دستی و ...) تشویق نماید. زمانی که افراد بومی خود را در جریان صنعت گردشگری ذی‌نفع بدانند مسلماً، در توسعه هرچه پایدارتر آن کوشش خواهند نمود.

✓ آگاهی‌های لازم در خصوص ارزش‌های مذهبی، باورها و اعتقادات جامعه میزبان در قالب کدهای اخلاقی^۱ گردشگری به گردشگران و مجری تورهای مسافرتی در هنگام ورود به شهر نیاسر داده شود.

نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که هیچ یک از منافع جامعه میزبان ناشی از توسعه گردشگری پایدار شهر نیاسر به لحاظ شاخص‌های اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی مورد تأیید جامعه محلی نبوده و تنها نیمی از پاسخ‌دهندگان معتقدند که منافع جامعه میزبان در روند اجرای گردشگری پایدار شهر نیاسر لحاظ شده است. اما چون این تعداد بر اساس پیش فرض، بالای ۵۰٪ نیست نمی‌توان نتیجه گرفت که منافع جامعه میزبان در روند اجرای گردشگری پایدار مقصد مورد مطالعه لحاظ شده است. تحقق توسعه پایدار در قالب گردشگری اجتماع محور مستلزم همکاری همه فعالیت‌های اقتصادی است جهت افزایش کیفیت زندگی جوامع محلی و محیط زیست طبیعی. صنعت گردشگری به‌عنوان یک زیر مجموعه فعالیت‌های اقتصادی، باید سهم خود را در توسعه پایدار مقصدهای گردشگری کنترل کند.

^۱. Ethic Codes

منابع و ماخذ

۱. پایگاه میراث فرهنگی شهر نیاسر (۱۳۸۸).
۲. خاکی، غلامرضا (۱۳۸۸) روش تحقیق با رویکردی به پایان نامه نویسی، چاپ پنجم، تهران، انتشارات بازتاب.
۳. دانایی فرد، حسن، الوانی، مهدی و آذر، عادل (۱۳۸۳) روش شناسی پژوهش های کیفی در مدیریت: رویکردی جامع، تهران، انتشارات اشراقی.
۴. زارع، علی (۱۳۸۸) سنجش ظرفیت پذیرش گردشگری (نمونه موردی شهر نیاسر)، پایان نامه کارشناسی ارشد استاد راهنما: دکتر علی اکبر تقوایی، دانشگاه تربیت مدرس.
۵. سازمان جهانی جهانگردی (۱۳۸۴) برنامه ریزی ملی و منطقه ای جهانگردی، ترجمه محمود عبدالله زاده، تهران، دفتر پژوهش های فرهنگی.
۶. سرمد، زهره، عباس، بازرگان و حجازی، الهه (۱۳۸۶) روش های تحقیق در علوم رفتاری، تهران، انتشارات آگاه.
۷. محلاتی، صلاح الدین (۱۳۸۰) درآمدی بر جهانگردی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

Cooke, K., (1982) *Guidelines for socially appropriate tourism development in British Columbia*, Journal of Travel Research, 21(summer), 22–28.

Hall, C. M, (2002) *Tourism planning: Policies, processes and relationships*, Singapore, Pearson Hall.

Hatton, M. J., (1999) *Community-Based Tourism in the Asia Pacific*, Ontario/CTC/APEC: School of Media Studies, Humber College.

Hernandez, SA., Cohen, J., & Garcia, HI., 1996, *Residents attitudes towards an instant resort enclave*, Annals of Tourism Research, 23(4), 755–779.

Jafari, J., (2000) *Encyclopedia of tourism*, Routledge, USA & Canada.

Lickorish, L. J., (1991) *Roles of government and private sector*, In Developing Tourism Destinations (L. J. Lickorish, ed.), pp. 121–146. Harlow, Longman.

Mason, P., (2008) *Tourism impacts, planning and management*, Elsevier, India.

Mowforth, M., & Munt, I. (2003) *Tourism and sustainability: Development and new tourism in the third world* (2nd ed.), London: Routledge.

Pearce, D. G., (1989) *Tourist Development*, London, Longman.

Pearce, D. G., (1999) *Analysing the Demand for Urban Tourism: Issues and Examples from Paris*, Tourism Analysis 1:518.

Pearce, Douglas G., (2001) *AN INTEGRATIVE FRAMEWORK FOR URBAN TOURISM RESEARCH*, Annals of Tourism Research, Vol. 28, No. 4, pp. 926–946.

Richter, L. K., (1983) *Political implications of Chinese tourism policy*, Annals of Tourism Research, 10(3), 395–413.

Schroeder, T., (1996) *The relationship of residents' image of their state as a tourist destination and their support for tourism*, Journal of Travel Research, 34(4), 71–84.

Telfer, D. & Sharpley, R., (2008) *Tourism and Development in the Developing country*, Routledge, USA & Canada.

Theobald, William F., (2005) *Global Tourism*, Elsevier: AMSTERDAM, BOSTON, FRANCISCO HEIDELBERG, LONDON NEW YORK, OXFORD, PARIS, SAN DIEGO SAN, SINGAPORE, SYDNEY.

Tucker, H., (2003) *Living with Tourism Negotiating identities in a Turkish village*, Routledge, Taylor & Francis group: London and Newyork.

Zamani-Farahani, H., Ghazali, M., (2008) *Residents' attitudes and perception towards tourism development: A case study of Masooleh, Iran*, Tourism Management 29 (2008) pp. 1233–1236.